

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กและเยาวชน คือ ทรัพยากรที่มีค่าเป็นกำลังสำคัญ และเป็นอนาคตของ ประเทศชาติ บุคคลกลุ่มนี้เป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศจะเป็นผู้รับภาระในการพัฒนา สังคม ชำรงผืนแผ่นดิน สืบทอดความเป็นเอกลักษณ์ และมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของ ประเทศชาติ การพัฒนาเด็กและเยาวชนจึงเป็นเรื่องที่รัฐบาลต้องตระหนักถึงความจำเป็น อันเร่งด่วน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความสมบูรณ์พร้อม ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ศิลธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และส่วนรวม

คุณภาพประชากรเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ลักษณะประชากร ที่มีคุณภาพนั้น จะต้องประกอบไปด้วยคุณภาพในฐานะปัจเจกบุคคล ซึ่งหมายถึงความเป็นผู้มี สุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและจิตใจ และคุณภาพในฐานะสมาชิกของสังคม เด็กและเยาวชน เป็นผู้ที่ อยู่ในวัยที่มีศักยภาพเหมาะสมที่จะได้รับการพัฒนา และจะต้องสืบทอดภารกิจการพัฒนา ประเทศต่อไป ดังนั้นเด็กและเยาวชนจึงควรจะได้รับพัฒนาด้วยแนวทางที่เป็นระบบ อย่างเหมาะสมควบคู่ไปกับการส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรด้านอื่นๆ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 , 2535 - 2539)

ค่านิยมมีความสำคัญต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคล และผลของ พฤติกรรมของบุคคลเป็นตัวการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในขณะที่เดียวกันการ เปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีก็มีส่วนทำให้ค่านิยมใหม่ๆ เกิดขึ้น ได้เหมือนกัน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ค่านิยมเป็นได้ทั้งเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ค่านิยมจึงมีความสำคัญมาก เพราะส่งผลกระทบต่อความเจริญหรือความเสื่อมของสังคมและ ความมั่นคงของชาติ กล่าวคือ สังคมที่มีระบบค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา เช่น ความซื่อสัตย์ ความ มีระเบียบวินัย การยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ความสามัคคี ความกระตือรือร้น ความคิดสร้างสรรค์ ความ ขยันหมั่นเพียร ไม่ย่อท้อ และความคิดพึ่งตนเอง เป็นต้น ดังนั้น ค่านิยมที่สังคมยึดถือย่อมก่อให้เกิด ประชาชนในสังคมนั้น มีบุคลิกลักษณะที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ และทำให้การพัฒนา

ประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และถ้าสังคมใดมีระบบค่านิยมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนา เช่น ขาดระเบียบวินัย เกียจคร้าน ไม่ตรงต่อเวลา ขาดความรับผิดชอบ ขาดความสามัคคี และขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นต้น ย่อมนำไปสู่ประชาชนในสังคมนั้นมีบุคลิกลักษณะที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า หรือไม่ประสบผลสำเร็จ ประเทศขาดความมั่นคง จึงจำเป็นต้องสร้างเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีค่านิยมที่เหมาะสมเอื้อต่อการพัฒนา อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา (เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2530)

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการคิดและการกระทำ เป็นการบุกเบิกความก้าวหน้าทั้งทางด้านเทคโนโลยี และวิทยาการทั้งปวง ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของ Torrance ความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้เกิดการค้นพบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มาก เพราะความคิดสร้างสรรค์ก่อให้เกิดการผลิตขึ้น และยังเป็นการนำเอาความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ทางการศึกษา ได้ก่อให้เกิดแนวคิด ทฤษฎีและวิชาการใหม่ ๆ ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา ศิลปะ ดนตรี ก็ได้ ก่อให้เกิดผลงานใหม่ ๆ ทางด้านวรรณกรรมและศิลปกรรมต่าง ๆ ที่มีคุณค่าต่อมนุษย์ทั้งทางด้านอารมณ์ และประโยชน์ใช้สอย ส่วนความคิดสร้างสรรค์ทางด้านวิทยาศาสตร์ก็ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยี มีการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์มากยิ่งขึ้น การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์นี้ได้ให้คุณประโยชน์แก่มนุษย์โลกอย่างมหาศาลและในขณะเดียวกันหากมนุษย์นำความคิดสร้างสรรค์ไปใช้ในทางลบก็สามารถก่อให้เกิดความเดือดร้อนได้เช่นกัน ดังนั้นภัยจากสงคราม ซึ่งมนุษย์ได้คิดค้นอาวุธนาาชนิด และในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อทำลายมนุษย์ด้วยกันเอง ก็เป็นผลมาจากความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง ดังนั้น การส่งเสริมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จึงควรปลูกฝังไปพร้อม ๆ กับการปลูกฝังค่านิยม จริยธรรมอื่น ๆ ที่พึงประสงค์ด้วย (Paul E. Torrance, 1962)

ความคิดสร้างสรรค์และค่านิยม เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในมนุษย์ทุกด้าน และสามารถกระตุ้นหรือส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ โดยไม่ต้องรอให้เกิดขึ้นเองกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ความคิดสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ เมื่อความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ นอกเหนือจากสถาบันโรงเรียนและครอบครัวแล้ว สื่อมวลชนก็เป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทมากในการที่จะส่งเสริมค่านิยมและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชน เพราะ

ปัจจุบันนี้โลกของเราเป็นโลกไร้พรมแดน ยุคนี้เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ที่เชื่อมต่อกันด้วยระบบสื่อสารมวลชน โดยใช้สื่อที่ให้ “ภาพและเสียง” อย่างโทรทัศน์ สื่อที่ให้ “เสียง” อย่างวิทยุ และสื่อที่ต้องใช้การอ่าน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ และเอกสารต่าง ๆ สื่อเหล่านี้ล้วนมีบทบาทสำคัญยิ่ง เพราะเป็นเครื่องมือสื่อสารในการสร้างความเจริญให้กับบุคคลและสังคมทั้งช่วยเป็นสื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ และการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ บทบาท และผลกระทบที่มีต่อประชาชนและสังคมไทย เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงต่อไปไม่ได้แล้วการเตรียมพร้อมเพื่อเผชิญกับเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเรื่องจำเป็น ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศนี้ ประชาชนหรือเด็กและเยาวชนจะเพียงแต่อ่านออกเขียนได้แบบเดิม ๆ อาจจะไม่เป็นการเพียงพอเพื่อการอยู่รอดในสังคมไร้พรมแดนอีกต่อไป (John P. Cecco, 1968)

สังคมการเรียนรู้ในปัจจุบัน จะเป็นการเรียนรู้แต่ในชั้นเรียนอย่างเดียวคงไม่ได้ อีกต่อไป การเรียนรู้จะต้องมีหลายรูปแบบ เช่น การเรียนจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ หรือจากโสตทัศนวัสดุต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งที่จะศึกษาวิชาความรู้ได้มากและสะดวก ก็คือ จากสื่อมวลชน อาทิ จากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่าง ๆ เป็นต้น เพราะ สื่อมวลชนเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันอย่างใกล้ชิด จนเราไม่อาจจะปฏิเสธได้ และมีบทบาทในการเจริญเติบโตของเด็กทั้งในด้านการเสริมสร้างความรู้ ความประพฤติ การปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดแก่เด็กมาก ถ้าการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เหล่านี้มีความบกพร่องก็จะติดตัวไปจน เติบโตใหญ่ยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ และยิ่งในสภาพสังคมปัจจุบันที่พ่อแม่มีเวลาให้ลูกน้อยลงแต่ละวันเด็กก็จะใช้เวลาไปไม่น้อยกับสื่อต่าง ๆ เช่น คู่มือโทรทัศน์ ฟังวิทยุ อ่านนิตยสาร นิทาน การ์ตูน เป็นต้น ทำให้สื่อต่างๆ มีโอกาสเข้าถึงเด็กได้ง่ายและมากขึ้น สื่อมวลชนมีอิทธิพลทั้งที่เป็นคุณและโทษต่อเด็ก เพราะอิทธิพลของสื่อมวลชนมีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ ความคิดเห็น ค่านิยม ทักษะคิด ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชน นับวันสื่อมวลชนก็ยิ่งทวีความสำคัญในการเป็นสถาบันสังคมที่มีบทบาทถ่ายทอดค่านิยม ทักษะคิดต่างๆ ให้แก่เด็กและคนในสังคมมากขึ้น (คณะอนุกรรมการศึกษาบทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็ก , 2535)

สำหรับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535 - 2539 ได้กำหนดไว้ว่ามุ่งพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม พื้นฐาน เจตคติ ค่านิยม และวิถีชีวิตประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชน โดยให้สื่อมวลชนเป็นแหล่งปลูกฝังค่านิยมและตัวอย่างที่ดี มีส่วนร่วมในการพัฒนาสติปัญญาและ

ความสามารถพื้นฐาน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชน
สืบเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชน
ด้านการพัฒนาสติปัญญาความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นให้ส่งเสริมการใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายข้อมูล เพื่อความเสมอภาคในการเรียนรู้ และรับข่าวสารให้
ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายทั่วประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) ได้
ตระหนักถึงความสำคัญของสื่อมวลชนไทย ที่มีต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติ จึงได้ริเริ่ม
“โครงการส่งเสริมสื่อมวลชนดีเด่นเพื่อเยาวชน” ขึ้น ตั้งแต่พ.ศ. 2523 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา
19 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนผู้ผลิตงานสื่อมวลชนทุกสาขา ทั้งโทรทัศน์,
วิทยุ, ภาพยนตร์, หนังสือพิมพ์, หนังสือการ์ตูน และนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน ได้
ผลิตผลงานสร้างสรรค์ออกมาในลักษณะที่มีเนื้อหาในเชิงพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การปลูกฝัง
ค่านิยม ทักษะคติ และตัวอย่างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ให้แก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งเสนอ
ความบันเทิงที่มีคุณค่า มีสาระ เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนในแต่ละวัย ตลอดจนเป็นกำลังใจให้
สื่อมวลชนผลิตผลงานที่มีคุณค่าในการพัฒนาเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น โครงการนี้ สยช. จัดให้
มีการประกวดงานสื่อมวลชนดีเด่นเพื่อเยาวชนทุก ๆ ปี มีการประกาศผลและมอบรางวัลแก่
ผู้ผลิตผลงานสื่อมวลชนดีเด่นให้กับสื่อมวลชนทุกสาขา โดยเกณฑ์การตัดสินจะพิจารณาจาก
ผลงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื่องจาก สยช. เล็งเห็นความสำคัญของสื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นสื่อมวลชนสาขาหนึ่งในโครงการนี้ ทั้งนี้
เพราะนิตยสารเป็นสิ่งอันสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งที่เด็กและเยาวชนมีความสนใจ และมีโอกาสได้
สัมผัสอยู่เสมอ ๆ เด็กและเยาวชนเป็นวัยที่ต้องการอ่าน ต้องการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาการ
สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้อ่านนิตยสารที่มีคุณภาพ จะเป็นการช่วยพัฒนาด้านสติปัญญา
และความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี อันจะก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติ
ต่อไป

สุกัญญา ติระวนิช และ นันทริกา คุ่มไพโรจน์ (2526) กล่าวว่า สื่อมวลชน
มีอิทธิพลต่อสังคมหลายประการ สาระที่น่าเสนอนั้น เป็นประโยชน์แก่เด็ก ให้ความรู้ ความ

ชำนาญ ส่งเสริมอาชีพความเป็นอยู่ ช่วยให้เด็กเข้าใจในจริยธรรมวัฒนธรรมของชาติ รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคม เพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต

อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนก็เปรียบเสมือนมีดสองคม ที่สามารถใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างมหาศาล เป็นครู และผู้นำของมหาชนได้ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจใช้เป็นเครื่องมือปลุกปั่นหรือบ่อนทำลายประชาชนในสังคมก็ได้ เพราะสื่อมวลชนสามารถที่จะเข้าถึงตัวบุคคลได้ทุกคนอย่างรวดเร็วและได้ผล สื่อมวลชนมีอิทธิพลทั้งในทางสร้างสรรค์และทำลาย แต่นักวิชาการและคนทั่วไปต่างก็ยอมรับว่าสื่อมวลชนมีประโยชน์มากต่อสังคมโดยรวม เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

นิตยสาร (Magazine) เป็นสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ที่มีบทบาท หน้าที้อย่างสำคัญต่อสังคม ปัจจุบันนิตยสารทุกประเภท มีอิทธิพลต่อผู้อ่านในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การพัฒนาในหลายรูปแบบ (ครุณี หิรัญรักษ์, 2530)

นิตยสาร เป็นสื่อมวลชนที่มุ่งเน้นการเสนอสาระ ความรู้ ความบันเทิง และการประกาศโฆษณา จะมีเนื้อหาที่ประกอบด้วยข้อเขียนหลาย ๆ ประเภท เช่น ข่าว ความรู้รอบตัว สารคดี ภาพ บทความ เป็นต้น (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2530)

สมพร จารุณี (2538) ได้กล่าวถึงสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อเด็กในส่วนของนิตยสารสรุปได้ว่า ก่อนยุคโลกาภิวัตน์ นิตยสารส่วนใหญ่จะจัดทำขึ้นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน แต่ในปัจจุบันนิตยสารเพื่อความรู้ล้วนๆ และเพื่อความรู้ระคนกับความเพลิดเพลินเกิดขึ้นจนนับไม่ถ้วน นิตยสารได้พัฒนาไปมาก มีหนังสือที่เสนอเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้สนองความต้องการ และความสนใจของผู้อ่านทุกระดับการศึกษา ทุกวงการอาชีพ ทุกฐานะเศรษฐกิจทุกเพศและทุกวัย เนื้อหาสาระในนิตยสารไม่ใช่เรื่องสนุกสนานชวนเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว และเพื่อผู้อ่านกลุ่มใหญ่อีกต่อไป แต่ได้กลายเป็นนิตยสารที่เนื้อหาเฉพาะเรื่อง เฉพาะกลุ่มมากยิ่งขึ้น มีสาระเป็นวิชาการมากขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพมากขึ้น เพราะโลกยุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคที่ไม่มีอะไรมาสกัดกั้นความรู้และข่าวสารได้

ศุกัญญา ศิระวนิช (2528) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของนิตยสารที่มีต่อเด็กไว้ว่า แม้ นิตยสารจะเป็นสื่อเพียงประเภทเดียวที่เข้าถึงเด็กน้อยที่สุด เพราะนิตยสารเป็นสื่อเฉพาะด้าน แต่เด็กส่วนใหญ่มีนิสัยในการเก็บสิ่งพิมพ์ จึงสามารถอ่านซ้ำได้ สื่อ นิตยสารจึงน่าจะส่งผลถึงเด็ก

ได้ในระยะยาว รวมทั้งรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ทำให้รับสารได้ละเอียด ตามความเร็วที่เหมาะสมกับผู้รับสารและรับสารซ้ำได้ตามต้องการ ซึ่งต่างกับโทรทัศน์และวิทยุ ซึ่งต้องอาศัยเครื่องบันทึก ดังนั้น นิยายสารที่มีเนื้อหาเหมาะสำหรับเด็กจึงน่าจะมีประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของเด็กทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะ การอ่านและการเขียน อีกทั้งได้รับความบันเทิงในรูปแบบและเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัย

นิยายสารเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้อ่านที่เป็นเด็กและเยาวชน เนื่องจากเด็กและเยาวชนมีสภาพจิตใจที่อ่อนไหว จะถูกครอบงำได้ง่าย ความเชื่อและการยอมรับว่าสื่อสิ่งพิมพ์มีอิทธิพลต่อความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของเด็ก สื่อสิ่งพิมพ์อาจชักจูงให้ผู้อ่านหลงเชื่อไปทางที่ผิดหรือทางที่ชอบก็ได้ เพราะสิ่งพิมพ์ที่อยู่ในลักษณะรูปเล่มเก็บได้สะดวก ทำให้เรื่องราวข่าวสารต่างๆ ที่ลงตีพิมพ์ มีความคงทนถาวร จะคงทนกว่าเรื่องราวข่าวสารที่ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์

เสาวนีย์ สิกขบัณฑิต (2530) กล่าวว่า โดยส่วนมากเด็กจะอ่านนิยายสารในช่วงเวลาที่ว่าง บางครั้งจะกลับมาทบทวนในเรื่องราวหรือข่าวสารที่สนใจอีกครั้งหนึ่ง นิยายสารจึงเป็นสื่อที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และปลูกฝังค่านิยมทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งนิยายสารจะสามารถชักนำให้เด็กมีความคิดเห็นคล้อยตามได้ กล่าวได้ว่า นิยายสารเป็นผู้นำทางความคิดมาสู่เด็กนั่นเอง จะเห็นว่าเนื้อหาของนิยายสารเป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลต่อความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของเด็กและเยาวชน ดังนั้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และปลูกฝังค่านิยมทางสังคม โดยผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทนิยายสารจึงเป็นสิ่งที่น่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากใช้ในทางที่ถูก เนื่องจากนิยายสารนั้นมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ความรู้ส่วนใหญ่ที่ได้จากนิยายสาร เป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้โดยตรงหรือนำไปประยุกต์ใช้ได้ หากจะพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วนิยายสารมีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา คือ

1. ช่วยให้เกิดมีความรู้กว้างขวางขึ้น ทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์

ข่าวและสารคดีบางเรื่อง อาจช่วยเสริมสร้างและเพิ่มพูนความรู้ในวิชาที่เรียนมาให้ลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้เด็กเป็นคนทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพและความเป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างดี

2. ช่วย让孩子มีวิจารณญาณ และความคิดสร้างสรรค์

เนื่องจากการอ่านนิยายจะทำให้เด็กได้รับแนวคิดจากหลาย ๆ แห่งทำให้เกิดความรู้ความคิดอย่างกว้างขวาง ซึ่งอาจจะมีทั้งความคิดที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย โดยมีเหตุผลเป็นของตนเอง มีความคิดริเริ่มรู้แนวทางการแก้ปัญหา รู้จักการปรับตัวเอง

3. ช่วยปลูกฝังนิสัยให้เด็กเป็นคนรักการอ่าน

การส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักอ่านหนังสือตามความสนใจของตนเอง ทำให้อ่านได้อย่างสนุกสนาน ไม่เบื่อ ไม่รู้สึกว่าการอ่านเพราะถูกบังคับ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น

เมื่อนิยายสารคดีได้ว่าเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีประโยชน์และมีผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนเนื้อหาของนิยายสารคดีจึงเป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลต่อความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของเด็กและเยาวชน ดังนั้นในการส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์ และการปลูกฝังค่านิยมทางสังคม โดยผ่านสิ่งพิมพ์ประเภทนิยายสารคดี จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง หากใช้ในทางที่ถูกต้อง และเป็นเรื่องที่น่าคิดว่าจะทำอย่างไรจึงจะสามารถนำเอานิยายสารคดีมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษา หรือนำมาเป็นเครื่องมือส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคตได้อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุที่เนื้อหาของนิยายสารคดีเป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลต่อความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ซึ่งเนื้อหาของนิยายสารคดีจะช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ การรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การเป็นผู้มีความต้องการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นผู้นำ กล้าแสดงความคิดเห็น เป็นต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา นิยายสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชนว่ามีเนื้อหาในด้านการส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์ และการปลูกฝังค่านิยมทางสังคมอย่างไรแตกต่างกันหรือไม่

ปัญหานำวิจัย

1. รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาต่างๆ ของนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน เป็นอย่างไร
2. ประเภทเนื้อหาด้านการส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์ และด้านการปลูกฝังค่านิยมทางสังคม ของนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน มีลักษณะอย่างไร
3. รูปแบบการนำเสนอ และประเภทเนื้อหาของนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน แตกต่างกันอย่างไ
4. นโยบาย ที่มีต่อการส่งเสริมความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และด้านการปลูกฝังค่านิยมทางสังคม เป็นอย่างไร
5. วิธีการดำเนินธุรกิจของนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอเนื้อหา ของนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน
2. เพื่อศึกษาประเภทเนื้อหาด้านการส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์ และด้านการปลูกฝังค่านิยมทางสังคม ของนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน
3. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา และประเภทเนื้อหาของนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน
4. เพื่อศึกษาถึงนโยบาย ในด้านการส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์ และด้านการปลูกฝังค่านิยมทางสังคม ของนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน
5. เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินธุรกิจของนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มี 2 ลักษณะ คือ

1. ศึกษารูปแบบการนำเสนอเนื้อหา และประเภทเนื้อหาในด้านการส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์ และด้านการปลูกฝังค่านิยมทางสังคม ของนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน

ปัจจุบัน นิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน ที่จำหน่ายในตลาดหนังสือ จำแนกเป็นนิตยสารสำหรับเด็ก 7 ชื่อฉบับ และนิตยสารสำหรับเยาวชน 31 ชื่อฉบับ รวมทั้งสิ้น 38 ชื่อฉบับ ในจำนวนดังกล่าว ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 6 ชื่อฉบับ ที่ถือเกณฑ์การได้รับรางวัลสื่อมวลชนดีเด่นประเภทวารสาร จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ

นิตยสารที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ จะเริ่มศึกษาตั้งแต่ฉบับประจำเดือน พฤษภาคม 2539 จนถึงฉบับประจำเดือนเมษายน 2540 รวมระยะเวลาการศึกษา 1 ปี จำนวน 6 ชื่อฉบับ ชื่อฉบับละ 12 ฉบับ รวมจำนวนนิตยสารที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 72 ฉบับ ดังนี้

นิตยสารสำหรับเด็ก มีกลุ่มเป้าหมาย อายุระหว่าง 6 - 14 ปี ได้แก่

- นิตยสารเสียงเด็ก จำนวน 12 ฉบับ
- นิตยสารไดโนเสาร์ จำนวน 12 ฉบับ
- นิตยสารโกจิเนียส จำนวน 12 ฉบับ

นิตยสารสำหรับเยาวชน มีกลุ่มเป้าหมาย อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ได้แก่

- นิตยสารสารคดี จำนวน 12 ฉบับ
- นิตยสารอัปเดต จำนวน 12 ฉบับ
- นิตยสารมติชนวิทยาศาสตร์ จำนวน 12 ฉบับ

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) บรรณาธิการ หรือบุคคลสำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารงาน จำนวน 6 ท่าน เพื่อศึกษาขยาย ด้านการส่งเสริมความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ การปลูกฝังค่านิยมทางสังคม และวิธีการดำเนินธุรกิจของนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาครั้งนี้ แบ่งประเภทของเนื้อหาออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ เนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์ และเนื้อหาด้านการปลูกฝังค่านิยมทางสังคมของเด็กและเยาวชนที่ปรากฏในนิตยสารที่ทำการวิเคราะห์เท่านั้น ทั้งนี้ยกเว้นภาพประกอบและโฆษณา

2. เกณฑ์ที่ใช้ในการจัดประเภทเนื้อหาส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์ ได้อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์ของ ธนพร สมบุตธนวาท และ พรมารินทร์ สุทธจิตตะ (2529) สำหรับค่านิยมทางสังคมได้ยึดถือคู่มือปลูกฝังค่านิยม ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

3. เนื้อหาที่ปรากฏในนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น บางครั้งข้อมูลที่นำเสนอ 1 รายเรื่อง อาจจะมีเนื้อหาในด้านการส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์ และด้านการปลูกฝังค่านิยมทางสังคมคาบเกี่ยวกัน ผู้วิจัยจะเลือกเนื้อหาเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น โดยการอ่านเนื้อหาอย่างละเอียด แล้วพิจารณาว่าประเด็นหลักของเนื้อหานั้นมุ่งส่งเสริมเนื้อหา ด้านใดมากกว่ากัน

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. ขณะที่ผู้วิจัยกำลังทำการวิจัยอยู่นั้น นิตยสารที่ใช้ในการศึกษา ได้หยุดดำเนินการชั่วคราว จำนวน 4 ชื่อฉบับ แยกเป็นนิตยสารสำหรับเด็ก 3 ชื่อฉบับ ได้แก่ เสียงเด็ก ไคโนสาร และโกจีเนียส และนิตยสารสำหรับเยาวชน 1 ชื่อฉบับ ได้แก่ มติชนวิทยาศาสตร์

2. นิตยสารที่ใช้ในการศึกษา และยังคงดำเนินการกิจการอยู่จนถึงปัจจุบัน คือ นิตยสารสำหรับเด็ก 2 ชื่อฉบับ ได้แก่ สารคดี และ อัพเดท

นิยามศัพท์

1. เด็ก หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นเด็กเล็กที่อยู่ในวัยเรียนรู้ โดยเริ่มอ่านหนังสือได้บ้างในวงจำกัด จนถึงอายุ 14 ปี
2. นิถยสารสำหรับเด็ก หมายถึง สื่อสิ่งพิมพ์ที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ ในการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับเด็ก มีกลุ่มเป้าหมายผู้อ่าน อายุระหว่าง 6-14 ปี ในงานวิจัยนี้ได้แก่ เสียงเด็ก ไคโนสาร และโกจีเนียส
3. เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีขึ้นไป จนถึง 25 ปีบริบูรณ์ หรือผู้ที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมปลายจนถึงอุดมศึกษา ซึ่งมีความสามารถในการเรียนรู้ได้อย่าง กว้างขวาง
4. นิถยสารสำหรับเยาวชน หมายถึง สื่อสิ่งพิมพ์ที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ ในการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับเยาวชน มีกลุ่มเป้าหมายผู้อ่าน อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ใน งานวิจัยนี้ได้แก่ สารคดี อัพเดท และมติชนวิทยาศาสตร์
5. ลักษณะการนำเสนอ หมายถึง รูปแบบการเสนอเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในนิถยสาร สำหรับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ข่าว บทความ บันเทิงคดี เกม และปกิณกะ
 - 5.1 ข่าว หมายถึง การรายงานเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและมี ความสำคัญเป็นสิ่งที่ผู้อ่านสนใจ และบรรณาธิการตัดสินใจลงพิมพ์ เพื่อเสนอต่อผู้อ่าน
 - 5.2 บทความ หมายถึง งานเขียนในลักษณะร้อยแก้วที่มุ่งเสนอความรู้ ความคิดเห็น โดยอาศัยข้อเท็จจริงที่มีสาระ และหลักฐานที่น่าเชื่อถือ ซึ่งจะครอบคลุมไปถึง บทความ บทความเชิงวิชาการ บทความวิพากษ์วิจารณ์ บทความสัมภาษณ์ และบทความ สารคดี
 - 5.3 บันเทิงคดี หมายถึง งานเขียนที่แต่งขึ้นเพื่อความเพลิดเพลิน มุ่งความ บันเทิงเป็นหลัก ความรู้เป็นสิ่งสำคัญรองลงมา อาจมีอยู่ประจำในนิถยสารและลงพิมพ์ ต่อเนื่องกันไปหลายตอนจบ หรือจบในแต่ละฉบับก็ได้ เช่น นวนิยาย นิทาน เรื่องสั้น เรื่องเล่า บทกวี การ์ตูน เรื่องขำขัน หนังสือ ภาพยนตร์ ดนตรี

✓ 5.4 เกม หมายถึง เนื้อหาที่เสริมสร้างความคิดเล็กใช้เล่นสนุกได้ เช่น ปริศนาอักษรไขว้ การต่อเติมภาพ การขยายภาพ เกมคณิตศาสตร์ การวาดภาพ เป็นต้น แบ่งเนื้อหาเป็นเกมมีรางวัล ได้แก่ เนื้อหาประเภทชิงโชค และเกมไม่มีรางวัล ได้แก่ เกมที่เล่นเพื่อความสนุกสนาน

✓ 5.5 ปกิณกะ หมายถึง คอลัมน์ทั่ว ๆ ไป เช่น เกร็ดความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ งานประดิษฐ์ งานฝีมือ การทำอาหาร จัดดอกไม้ จดหมายจากผู้อ่าน และอื่นๆ

6. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง สักยภาพทางสมองของมนุษย์ทั้งด้านความคิดและการกระทำในการที่จะริเริ่มสร้างสรรค์วิธีการหรือสิ่งใหม่ขึ้น ด้วยความคิดความสามารถของตนเอง และสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อสังคม

7. ค่านิยม หมายถึง ความปรารถนาของบุคคล ที่มีอิทธิพลมาจากความเชื่อถือศรัทธาและนิยมชมชอบในบางสิ่ง จนเกิดเป็นความต้องการด้านพื้นฐานของจิตใจ และได้นำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งค่านิยมนี้สามารถถ่ายทอดกันต่อ ๆ ไปได้ ในสังคมนั้น ๆ แต่ขณะเดียวกันก็สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ หากมีอิทธิพลจากสิ่งเร้าอื่นมากกระตุ้นให้เกิดการเบี่ยงเบนจากความคิดเดิม

✓ 8. ประเภทเนื้อหา หมายถึง ลักษณะการเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ ความคิดสร้างสรรค์และการปลูกฝังค่านิยมทางสังคม ของนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน โดยแบ่งลักษณะของทั้งสองประเภทได้ดังนี้

8.1 การส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง เนื้อหาที่ให้ความรู้ส่งเสริมให้บุคคลเกิดความคิดหลายทาง ที่นำไปสู่กระบวนการคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่และค้นพบวิธีการแก้ปัญหาใหม่ อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ในรูปของผลิตผลทางวิทยาศาสตร์ ภาษา ศิลป และดนตรี ได้แก่เนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในนิตยสารสำหรับเด็กและเยาวชน ดังต่อไปนี้

8.1.1 เนื้อหาการส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ หมายถึง เนื้อหาที่กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดพฤติกรรม ความคิดอันนำไปสู่การทดลอง การศึกษาค้นคว้า การสำรวจ และทำทายความสามารถในการแก้ปัญหา เช่น เนื้อหาที่เป็นคำถาม

ทางคณิตศาสตร์ เนื้อหาทางดาราศาสตร์ การทดลองทางวิทยาศาสตร์ การประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ เนื้อหาวิทยาการก้าวหน้าสมัยใหม่ และเทคโนโลยีทางการแพทย์

8.1.2 เนื้อหาการส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา หมายถึง เนื้อหาที่มีลักษณะกระตุ้นให้เกิดความคิดแปลกใหม่ด้านภาษา ให้มีอิสระในการแสดงออก เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนให้สัมพันธ์กับความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เนื้อหาที่ฝึกให้แก้ปัญหามาจากคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ภาษาที่อยู่ในเรื่องสั้น นิทาน นิยายและเนื้อหาที่ฝึกการเขียนทั้งร้อยแก้วร้อยกรอง เช่น การเขียนเรียงความเรื่องที่สนใจ การแต่งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน

8.1.3 เนื้อหาการส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ หมายถึง เนื้อหาที่มีลักษณะส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เกิดความคิดอิสระ มีจินตนาการ ฝึกการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การพิมพ์ภาพ การฉีกปะ การตัดปะ การปั้น การแกะสลัก งานฝีมือ และการประดิษฐ์เศษวัสดุ เป็นต้น

8.1.4 เนื้อหาการส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี หมายถึง เนื้อหาที่มีลักษณะสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการแสดงออกทางอารมณ์ เสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง เช่น ศิลปะการแสดง การพ็อนรำ การเต้นรำ การร้องเพลง และการแต่งเพลง

8.2 การปลูกฝังค่านิยมทางสังคม หมายถึง เนื้อหาที่เป็นแรงจูงใจในเรื่องความประพฤติ การปฏิบัติที่ดีงาม ได้แก่ เนื้อหาที่ปรากฏในนิทานสำหรับเด็กและเยาวชนดังต่อไปนี้

8.2.1 ค่านิยมการพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ หมายถึง เนื้อหาส่งเสริมและปลูกฝังให้ดำรงชีพด้วยตนเอง ปราศจากการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นโดยไม่จำเป็น มีความขยันไม่เกียจคร้านใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น พากเพียร มีความรอบคอบ รับผิดชอบต่อผลการกระทำของตนทั้งพยายามปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ

8.2.2 ค่านิยมการประหยัด หมายถึง เนื้อหาส่งเสริมและปลูกฝังให้รู้จักใช้จ่ายไม่สุรุ่ยสุร่าย รู้จักการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นอยู่

8.2.3 ค่านิยมการมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย หมายถึง เนื้อหา ส่งเสริมและปลูกฝังการปฏิบัติตนตามข้อตกลง ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน และกฎหมาย

8.2.4 ค่านิยมการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา หมายถึง เนื้อหา ส่งเสริมและปลูกฝังการประพฤติปฏิบัติตนแต่สิ่งที่ดีงาม ตามหลักพุทธศาสนา ได้แก่ การละเว้น ความชั่ว ทำความดี และทำจิตใจให้ผ่องใส

8.2.5 ค่านิยมความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง เนื้อหา ส่งเสริมและ ปลูกฝัง พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่า ต้องการจงรักภักดีไว้ซึ่งความเจริญรุ่งเรือง ความเป็นเอกราช ของชาติ ความนิยมไทย จงรักภักดีไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไปและการแสดงออกถึง พฤติกรรมที่ปกป้องเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชวงศ์รวมทั้งสถาบันกษัตริย์ด้วยความจงรักภักดี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมบทบาทของนิเทศสารสำหรับเด็กและเยาวชน ให้ตระหนักถึงความสำคัญในด้านการส่งเสริมความรู้ความคิดสร้างสรรค์และด้านการปลูกฝัง ค่านิยมทางสังคมให้มากยิ่งขึ้น
2. จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ด้านการใช้ สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กและเยาวชน
3. จะเป็นประโยชน์ในการใช้ข้อมูลอ้างอิงสำหรับการวิจัยด้านสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับเด็กและเยาวชนต่อไป